

LO CRITIC D'ESPANYA

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

5 CÉNTIMS

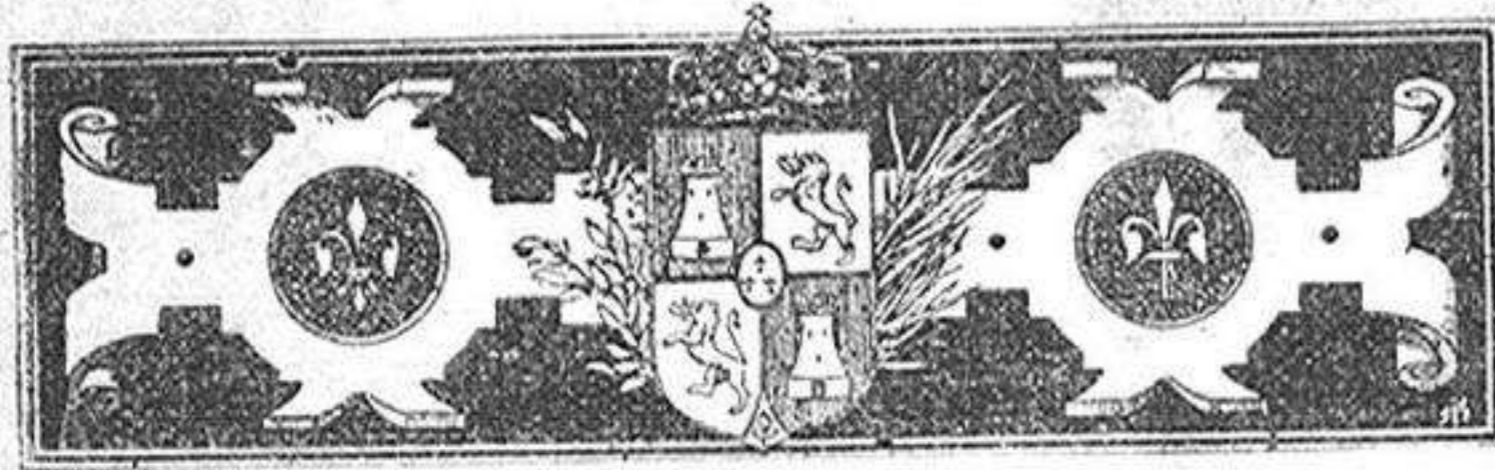
Maria de las Nieves de Borbon

Lo día 5 del present mes celebra sos días la decidida heroína Donya María de las Neus, esposa del Infant Don Alfons.

Ab aquest motiu la Redacció de LO CRIT D' ESPANYA aprofita la ocasió pera saludar de nou als Infants que sapigueren posar las sevas vidas al servey de la causa tradicionalista, burlantse del plom y metralla y passejant per la montanya ab la mateixa serenitat que altres nobles se passejan per son palau.

Y al mateix temps desitja poguerlos saludar per una serie interminable d' anys, y si pot ser més personalment que en aquests desgraciats anys que están passant.

Aymants com lo qui més de la disciplina del partit, traduhím la següent alocució que 'l delegat del senyor Duch de Madrid ha cregut convenient dirigir

A N' ELS TRADICIONALISTAS

Propenchs cambis ocorreguts en la política parlamentaria, han vingut á demostrar una vegada més que res hi há fixo ni de fonaments en los sistemas lliberals més que 'l propi lliberalisme.

L' error, la varietat y la incertitut son la essencia y l' eix del sistema lliberal, y no existeix lo criteri comú per la mutabilitat de sas lleys y per la lliure interpretació que 'ls hi donan los partits. Aixís avuy, á lo que un anomena opinió pública y solució gubernamental, califiquen altres de usurpació de facultats y arbitraria resolució.

Convensut lo país de que las elecciones venen sent lo desitj y capritxo dels que governan y jamay la verdadera expresió de la voluntat dels pobles, era lògich, y ja está demostrat del tot, que 'l sistema parlamentari haguera caigut en desestimació y descrédit tant generals que, per aturar sa completa ruina, s' ha fet necessari donar als seus ressorts alguna novetat, perque la multitud, desilusionada ja, no caigui ab sa oposició y son anatema sobre 'ls privilegiats caciques de la política y s' adormi per algun temps més ab los aparatos d' una fingida soberanía nacional.

Tals son la rahó y 'l fonament del sufragi universal que va á regir en las próximas elecciones.

Admirats, y com demostració d' aquestas vritats, hem vist pujar al poder á un govern contrari d' aquests procediments d' un modo resolt, però amagat, que anomenantse conservador, va, no obstant, á utilizar doctrinas lliberalíssimas que contra sa voluntat altres defensaren y lograren imposar.

Nos parlan de vritat electoral, de opinió pública y

de que las massas espanyolas s' hagin de sentir per los seus vots. Donchs bé: quan la patria decau per la immoralitat escandalosa y declarada en la Administració, lo crescut dels pagos, l' estrangerisme dels tractats y l' atach á la llibertat y grandesa de l' Iglesia, la gran comunió carlista, fiel á sa historia d' abnegació y de sacrificis, no pot ni deu continuar ab sa passada actitud de espectadora acondolida de las calamitats nacionals; y moguda per sa fe religiosa, sa convicció monárquica y son entussiasme patriótic, va á ficarse en las lluytas administrativas que deurían significar las elecciones provincials y municipales, y potser los acontecimientos que 's veigin venir la fassin anar també á las elecciones de diputats á Corts.

Per lo tant, recomano molt á tots los tradicionalistas que guardin sos vots, sens comprométrels per cap rahó ni pretest, per si nostre august gefe, lo senyor Duch de Madrid, ordena que 'ns fiquem encara en aquestas elecciones, y en aquest cas ningú falti al cumpliment inexcusable de son deber de votar als candidats carlistas que mereixin la autorisació del august desterrat.

Y á quantas d' aquestas lluytas acudím será ab un propósit estrictament moralisador, decididament económich, terminantment proteccionista y ab l' esperit més franch, tradicional, espanyol.

Per nosaltres no hi há diferencias entre 'ls partits y las escolas lliberals; tots son per igual nostres contraris, y á tots farém la mateixa noble resolta, enérgica y constant oposició: oposició dintre de la legalitat que 'ns imposan. Y al anar á las elecciones 'ns guiará nostre bandera, de la que no trayém ni un sol principi ni una sola afirmació.

Lluytarém ab nostres propias forsas si la sinceritat que ofereix lo govern es alguna cosa més que una sencilla promesa, com tantas altres que 's reduhien á paraulas enganyosas.

Encarrego, donchs, terminantment als amichs que posin delicat empenyo y atenció en la formació del cens, que ha de ser la base de totas las elecciones.

Y per l' estudi y resolució de quantas dificultats se presentin y per la defensa de nostres drets, se forma en Madrid un Comité electoral, compost de distingits abogats y de ilustrats periodistas, que sostindrán nostre rahó, aconsellant en los punts dubtosos d' aplicació de la ley y ajudarán en sos treballs á la Junta central.

Cumplím tots ab nostre deber en aquesta lluyta pacífica, á la que vos crido per ordre augusta que mereix nostre entussiasma obediencia.

LO MARQUÉS DE CERRALBO.

Madrid, 23 de juliol de 1890.

RETRATOS AL CARBÓ

VI

M. C.

Se tractava de donar lo crit proclamant á Alfons, y perxó un home dels bons se feya precis trobar.

La Junta que manegava lo contra-pronunciament, pensá en aixó seriament perque molt interessava.

Aquest vull, aquest no vull, de tots ells passá revista,

y examinada la llista,
ab don Arsénich s' acull.

Van á Sagunto —¡Tilin!
—¿Quí hi há?, respon la senyora.
—¿Don Arsénich?—Fá mitja hora
que dorm y ronca per vint.

Peró..... passin á la sala;
qu' ell no hi siga tant se val;
no fá falta 'l general
si troban la generala.

—¿Qué volían?—Veurá: 's tracta
de proclamá á don Alfons,
y com que no tots son bons
per comensar aquest acte,

hem pensat ab son marit,
y veníam á engrescarlo.
—Ab tota franquesa 'ls parlo,
no n' han sabut pas fe un dit.

Don Arsénich es valent;
per soldat val un Perú;
peró per dintre 'l cap no dú
ni una gota de talent.

Per dirigí es un calsassas
de primera, 'ls ho asseguro;
si jo no hi soch, un apuro
es per ell dar quatre passas.

No, no; faria un bunyol,
perque jo á fondo 'l conech;
que 'ls anirá mellor crech
ab Quesada ó qualsevol.....

—¿Qué reira de mon á aquests
los dius are?, crida en fals
nostre home sortint descals,
en camisa y calsotets.

—¿Ho sentías?, respón ella;
donchs los deya lo que ets tu:
un bocinet de ningú,
un fanfarró y un trapella.

—Tu perque sabs lo meu geni.....
mes també que al devant
dels soldats, no hi há gegant
comparable ab don Arsenich.

Y en proba de mas rahons,
avuy mateix dono 'l crit,
y veurém tot desseguit
rey d' Espanya á don Alfons.

—Veurém.—Ho veurás aviat.—
—¡Animo y foral!—Me 'n sobra.
—Vamos, doncas, ¡mans á l'obra!
y á guanyá 'l tercé entorxat.

Aixís la cosa 's va fer,
va tindre éxit..... net ó brut
y nostre home s' ha cregut
que es un Napoleon primer.

Y com que 'ls que menjan, gracias
al fet de Sagunto, 'l miman,
s' ha cregut que ab ell s' arriman
per evitar cent desgracias.

Y no veu, pobre infelís,
que son sas *corazonadas*
colosals etzegalladas
de l' alsada d' un quint pis.

Homes d' aquesta calanya
no més son considerats
en pobles extenuats
com per desgracia es Espanya.

DR. CHAS-CÁS.

EBIDORIAS

En la ciutat de Mataró 's publica un periódich laicista que dirigeix un infelís ex-sacerdot, que com lo famós Gabarró, avuy taberner á Fransa, ha parodiat al apóstata Lutero, renegant de la religió católica y fent gala d' un excepticisme tonto y ridícul.

Tal periódich, anomenat *El Progreso* y qual existencia ignoravam, s' ha ocupat de nosaltres en un de sos últims números, irritat perque ha vist á Mataró etiquetas de LO CRIT D' ESPANYA.

Res tindria aixó de particular, puig se compren que un renegat no transigeixi ab res de bona mena; peró lo inconcebible es que 'l seu descaro arribi al punt de volernos perjudicar perque ditas etiquetas no portan lo sello de 10 céntims.

Aixó demostra la decencia de l' apóstata y renegat, que dihentse lliberal y tolerant, nos acusa devant de l' autoritat per una suposada infracció de ley.

Diu aixís *El Progreso*:

«El paseo de la Giganta ha sido adornado por algún carlista recalcitrante con anuncios de colores de un papelote que se titula LO CRIT D' ESPANYA.

(Aquí l' autor del suelto té la trista ocurrencia de fer bramar á sa pátria, puig posa *Bram d' Espanya* y no CRIT.)

»Denunciamos el hecho á fin de que al autor se le exija la responsabilidad consiguiente por haber estampado anuncios sin el sello correspondiente.

»Hasta en esto se ven sus aficiones; en lugar de fijarlos en poblado, acuden á los paseos más retirados.»

Efectivament, s' han colocat á Mataró centas d' etiquetas, peró sens faltar á la ley, puig no tenen lo tanyo segons lo qual deu posarshi 'l timbre móvil, y d' altra part son anunci es perfectament legal, puig LO CRIT D' ESPANYA paga la contribució industrial que l' hi pertany.

Denunciarnos, donchs, com fá 'l periódich d' un apóstata, es demostrar mala sanch y la pitjor intenció, y jamay una persona que s' estima usa procediments de tal género ab un seu adversari.

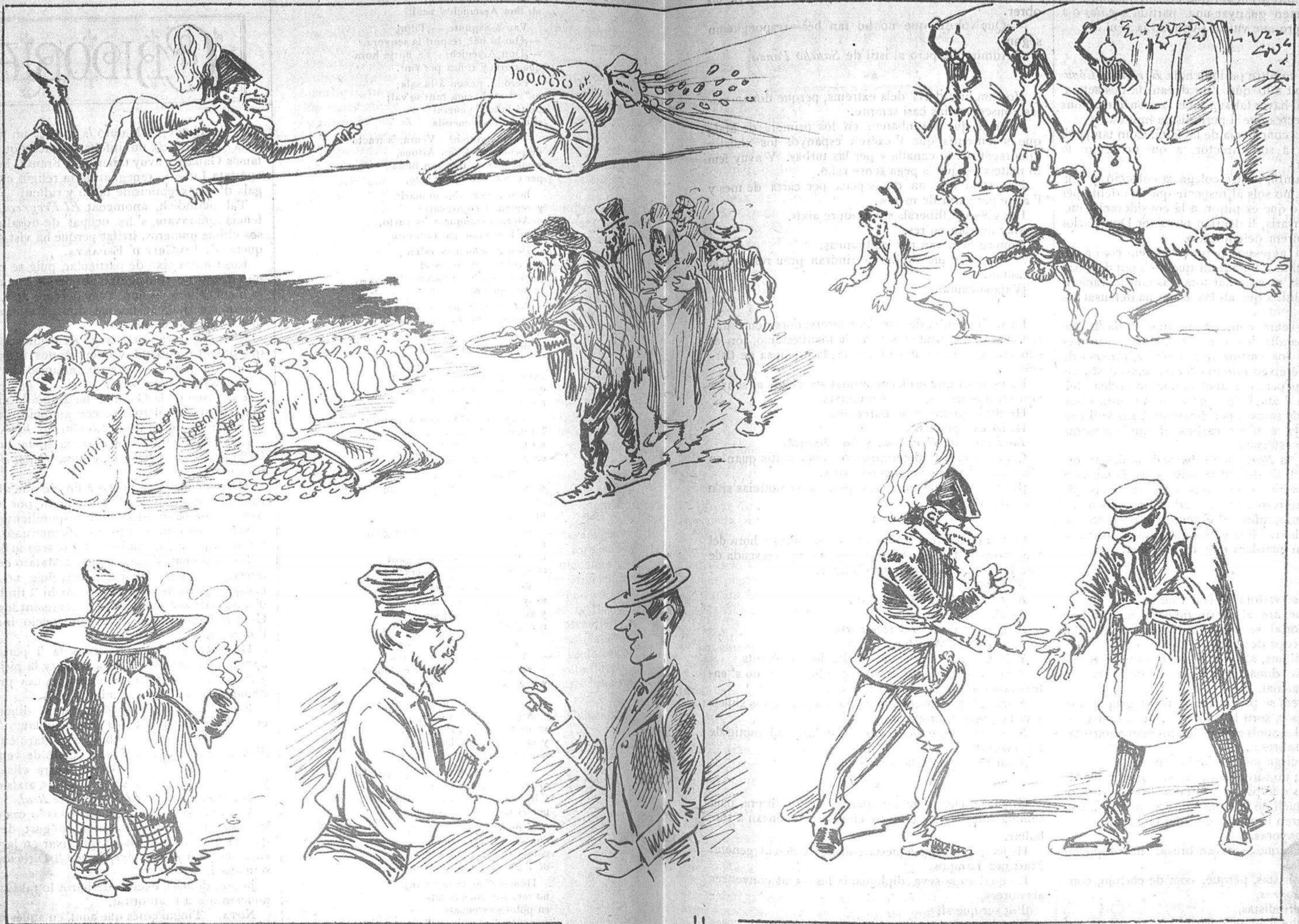
Falta á la vritat lo masó mataroní dihent que ditas etiquetas s' han posat sols en despoblat.

Nostre Director se trobava á Mataró en los passats días de festa major, y tingué ocasió de veurer com en las principals vías de la ciutat, entre ellas la Rambla y la Riera, n' hi havia algunas centas, aixís de LO CRIT D' ESPANYA com de *El Estandarte Real*.

Y perque vegi 'l renegat Cañellas lo cas que fem de las sevas baladronadas, tenim lo gust de ferli saber que las que en dits días se van fixar en la porta de sa casa, las posá *per sa propia má* 'l Director d' aquest setmanari.

Ja pot, donchs, exercir de burot lo tal Cañellas, denunciantnos á l' autoritat.

NOTA. Tingui entés que aquí, en aquesta Redacció, hi há uns quants joves que gastan molta tranquilat y *desparpajo* hasta per tot día, y foren capassos de plantar las etiquetas que á vosté li han fet tanta coissó, en lo mateix front del home més pintat, sens que aquest se

en dongués compte, y encara que no son jugadors de costum, li prometen guanyar una partida á *palos* ó á carambolas sempre que vulga. ¡Ab aixó ja veul....

·*·

Y ara anem á un altre periódich, la *Barcelona Cómica*, que contestant á lo que l' hi deyam fá dos setmanas, nos acusa d' haver faltat á totas las consideracions y á tots los respectes que 'l periodisme imposa.

No 'ns acusa la consciencia de tál falta. Com tampoch d' haver insultat á son director, á qui no tenim lo gust de coneixer.

Repassi, en cambi, nostre colega sa colecció, y veurá com ha faltat, no sols al respecte que 'ns debía per educació, sino, lo que es pitjor, á la consideració que, encara que adversaris, li deurían mereixer Don Carlos y quants nos honrém defentsantlo.

D' aquí nostra agressió, perque estimém com á cobardía gran insultar á un ausent que no 's pot defensar y falta de noblesa no guardar totas las consideracions á l' adversari polítich que ab las armas ha defensat sos ideals.

Acostumats á veure com los militars, ó sía 'ls que en lo camp de batalla 'ns varen combatrer, son més respectuosos ab los carlins que molts *ojalateros* de Redacció que ofereixen *tundas als carcundas* desde las *columnas* de..... paper; per aixó es que no podém deixar sens protesta l' atach dels que á ningú consta s' haigin may mogut de sa casa per defensar la *santa* llibertat y donar llenya á n' els carlins ab qui 's mostran avuy tan braus y esforsats.

Deixi, donchs, la *Barcelona Cómica* de molestar tontament á qui res l' hi diu; discuteixi sens faltar á las bonas formas, y veurá com no té motiu de queixa de LO CRIT, que sab respectar á sos adversaris, siguin del color que vulguin, sempre, s' entent, que no perteneixin á la rassa dels traydors y dels apóstatas, á los quals no creu deurer ni guardará may cap atenció.

·*·

En temps conservadors tot son vice-versas.

De manera que are, al sortir de casa, fent un bon sol, qualsevol mortal se exposa á rebre una pluja..... de garrotadas y cops de sabre.

L' altre día, dilluns, ab motiu de la pacífica manifestació obrera, se doná en los carrers de Barcelona una batuda fenomenal.

Perque 'ls obrers se pasejavan formant grupos més ó menos numerosos, sortí la policia..... de sas casillas, y la guardia civil..... dels estreps, emprenent á garrotadas y á cops de sabres.....

—Als obrers, dirán los que 'm llegeixen.

—No, senyors; no foren ells sols, se equivocan. Als pobres transeunts que passavan per lo passeig de Colón, plassa del Duch de Medinaceli, Rambla, etc., etc. Aquestos pagaren lo mal humor del Govern.

Reberen las senyoras.

Reberen tots los que portavan brusa, encare que no fossen huelguistas.

Reberen los bolsistas, perque, com de costum, contractavan en los *corros*.

Reberen los periodistas.

Y reberen també los huelguistas.

Y la veritat á qui la tingui: ni aquestos mereixían ser tractats ab tan rigor, ni 'ls altres ab tan poca consideració.

—¿Y aixís governan los conservadors?—deya un obrer.

—¿Que vol dir que no ho fan bé?—respongué un segon.

—Admirable; però al istil de *Sancho Panza*.

·*·

No som partidaris dels extrems, perque donan malas conseqüencias casi sempre.

Aixís es que reprobarem en los primers de Maig que 's consentís que l' exercit espanyol fos xiulat y apedregat per la canalla y per las turbas. Y avuy fem lo mateix perque 's pega sense rahó.

De modo que un día 's peca per carta de més y l' altre per carta de menos.

Los governs lliberals son sempre aixís.

May acertan en res.

Sempre se 'n van per las brancas.

Sens pensar que un día no tindrán prou resistencia y caurán.

¡Vaja si caurán!

·*·

La millor prova de que 'ls conservadors demostraren la seva ineptitut en sofocar la manifestació, son las censuras generals que ha formulat la premsa de Barcelona.

La mateixa que no ha escatimat sos elogis al senyor González Solesio quant 'ls mereixía.

He dit la premsa de Barcelona.

Hi há excepcions.

Lo Diario de Barcelona y La Dinastia.

Que han pres la determinació de fer mutis quan en Cánovas ó 'ls seus fan alguna planxa.

¡Lo pobre lector que paga pera saber noticias si 'n quedarà d' enterat!

·*·

Com anunciarem en la secció d' última hora del número passat, Barcelona té l' honra inmerescuda de allotjar al general Martínez Campos.

Al *héroe* de Sagunto.

Al *pacificador* de Catalunya.

Al ídem de Cuba.

Al general de las *corazonadas*.

Al sogre del Ministeri.

Y al indispensable de las instituciones regnants.

A pesar de tants títols, lo poble barceloní no s' entusiasma lo día de la seva arribada.

A menos que entengui per entusiasmarse los xiulets y crits que se li propinaren.

Novament preté *apaciguar* á Catalunya ab motiu de las *huelgas*.

¡Quína baixa fará la bolsa!

·*·

Gracias á Deu, s' ha arreglat la qüestió obrera, puig sembla que 'ls que estavan en vaga comensan á treballar.

Hi há qui diu que aquesta solució 's deu al general Martínez Campos.

Lo qual ab la seva diplomacia ha lograt convencer als obrers.

¡Pot ser que sí!

Peró ho posém en quarentena, perque de las cosas dels governants no se 'n sab may l' aygua clara.

¡Figúrinse que encara no sabém com acabá en Martínez Campos la guerra civil d' aquí y la de Cuba!

NOVAS

Ja s' ha publicat lo número 16 de la Il·lustració militar carlista *El Estandarte Real*, que ab tant entusiasme es rebuda per nostre partit.

Lo sumari d' aquest últim número es lo següent:

TEXT.—Nuestro criterio, por *Francisco de P. Oller*.—La plaza de Morella en 1838, por *Hermenegildo D. de Cevallos*.—Bocetos militares: La Infantería, por *Reynaldo Brea*.—Reseña bibliográfica, por *Francisco de P. O.*—Páginas de un carlista, por *F. Sagredo y Escolano*.—Catálogo de los trofeos de guerra depositados en el salón de Banderas del Palacio Loredán (continuación).—Nuestros grabados.

GRABATS.—Segundo asalto dado á la plaza de Morella el 17 de Agosto de 1838, copia de un grabado de la época, dibujo á la pluma por *Urgellés* (gran lámina suelta).—Don Antonio Brea, copia directa de fotografía.—Palacio Loredán: monumento á la memoria del General Ortega, composición y dibujo del *Sig. Luigi Gasparini*.—Vista panorámica de Morella, dibujo á la pluma por *Urgellés*.—Cantavieja, cuartel general del Ejército carlista del Centro, dibujo del natural remitido por *D. Carlos Cruz Rodríguez*, á la pluma por *Urgellés*.—Cinco viñetas ilustrativas de las *Páginas de un carlista*, por *Pellicer Monseny*.

·*·

Essent de molta transcendencia y tenint molta importancia per lo fondo y la veritat que tanca en sí lo article de nostre director publicat en l' últim número de *El Estandarte Real*, hem cregut ser convenient lo traslladarlo á nostre setmanari, degudament traduït, perquè pugan ser més los qui se 'n enterin.

Ajudant Deu, en lo número vinent tindran l' ocasió de llegirlo.

·*·

Lo corresponsal de *El Correo Español* á Venecia, *Marcos Laguna*, diu en una de sas missivas:

«Dech mentar una obra que 'n aquests moments está executant Luigi Gasparini, l' elegant y sabi artista, qual nom passarà á la posteritat junt ab la monumental obra de Ongaina, *La Basílica de San Marcos*, que en sos 18 tomos en folio va enriquida ab las inimitables ilustracions dels més eminents pintors venecians, y particularment en Gasparini.

»Dita obra es una detallada reproducció en colors de la sala d' armes del Palau Loredán, ab tots los objectes que la cubreixen. Ocupará varis cartrons y exigirá, com es natural, bastant temps; però resultarà una acabadíssima obra d' art, á jutjar per la tela d' honor, única acabada, qu' es una verdadera joya.

»Lo Duch de Madrid conservarà 'ls originals, però pensa ferlos reproduhir á Espanya; de sort que nostres amichs que 'ls posseheixin podran formarse una idea cabal de lo qu' es aquest museo, únich en son género, santuari de nostra causa, panteó de nostres héroes, sala dels grans recorts, dels gran exemples y de las grans esperansas, y lloch hont Carlos VII se recull á meditar en mitj sas velles banderas, y á con-

fortar l' esperit ab l' espectacle, per dirho aixís, palpitant de tot lo que deu á sa estimada Espanya.»

Aixó es, traduït, lo que diu *Marcos Laguna*, y *El Estandarte Real* es la publicació encarregada de reproduhir las citadas obras d' art, sens que tingan d' augmentar per res lo preu de suscripció.

En un dels próxims números de la Revista 's publicarà 'l primer cromo, que ja tenim en poder nostre, y que serà tirat en 16 ó 18 colors, á més del or y plata.

·*·

Alguns periódichs, *abusant de la confiança*, han fet saber al públich lo projecte que tenim de publicar un Almanach per l' any 1891, que superi al d' aquest any, tant en la part artística com literaria.

Nosaltres volíam esperar uns quants mesos á felshi saber; però després de lo passat, ja es inútil.

De totas maneres, creyém que 'ls sorprendrà, perquè per més que s' ho figurin, sempre serà molt més de lo que vostés se pensin.

·*·

Lo próxim diumenge, día 3 del corrent, s' inaugurarà lo «Círcul Tradicionalista» de la vila de Montblanch.

Agraïm la invitació ab que hem sigut honrats, y sentim moltíssim no poguer assistirhi per ténrnosho prohibit las nostras ocupacions.

·*·

L' entusiasta periódich carlista *La Juventud Leal*, de Miguelturra, ha comensat á publicar una galeria de carlistas manxegos, millorant la classe del paper, veint á ser un elegant periódich, per lo que estém creguts que anirà guanyant cada día més acceptació.

·*·

Don Jaume Puigdengoles, estimat amich nostre y constant suscriptor d' aquest setmanari, ha tingut lo desconsol de veurer morir, fá pochos días, á son pare, després d' haver rebut tots los sants sacraments.

Lo recomaném á las oracions de nostres lectors, y tinga nostre amich lo consol de pensar que Deu lo tindrà en sa gloria.

·*·

Pera que 'ls coleccionistas de nostre setmanari puguin guardarlo decentament, hem pensat tenir arregladas á cap d' any unas elegants tapas que serán molt bonicas y baratas.

A aquells á qui faltin números, los hi vendrém, mentres n' hi hagi, al preu ordinari.

ULTIMA HORA

En Martínez Campos es lo mateix home d' ara fa 15 anys.
Igualet en tot.

Barcelona.— Imprenta de Fidel Giró, Córtes, 212 bis.

ANUNCIS

Fàbrica
de cotillas de varias classes

— i de —

EILLAS DE DUAT

ENVIO A PROVINCIAS

Archs, 4, tenda y Sagristans, 5, 3.º. 1.^a

BARCELONA

VERDADER Y MAGNÍFICH

REGALO

a n' els subscriptors de

LO CRIT D' ESPANYA

d' un gran grabat del Sagrat Cor de Jesús, per 3 pessetas, acompanyant l' adjunt cupó fins al 31 d' Agost.

Val hasta
31 d' Agost.

2 pessetas
exemplar.

ESTAMPERIA
de Ntra. Sra. de la Mercè

CUPÓ PRIMA

Val per..... exemplars

Archs, 7, Tenda.—BARCELONA

Per 3 pessetas se remet certificat.

Dirigir los pedidos á D. Mariano
de la C. Codina, Archs, 7, tenda.
BARCELONA

GENEROS DE PUNT

-- de --

GONZALO COMELLA

3, Carrer de la Boqueria, 3.

BARCELONA

TANCAT LOS DIAS DE FESTA

ENQUADERNACIONS

en un dia luxosas y senzillas en lo
taller de

PENELLA Y BOSCH

Molas, 29, prop la de Fontanella.

BARCELONA

ESTAMPERIA

de **NTRA SRA. DE LA MERCÈ**
de **MARIANO DE LA C. CODINA**

Taller d' imatjes de fusta, de totes classes.

FÀBRICA DE MARCHS

Oleografias, Cromos, Grabats, Felicitacions, Sorpresas, etc.

ENVÍO A LAS AMÉRICAS

Tancat los días de festa.—ARCHS, 7; BOTIGA

LO

CRIT D' ESPANYA

— * —

Preus de suscripció:

Barna., trimestre, 1 ptas.

Fara, id. . . . 1'25 »

ADMINISTRACIÓ:

Biblioteca Tradicionalista, Ronda de l' Universitat, 14, Barcelona.
Apartat de Correus. 147

EL ESTANDARTE REAL

ILUSTRACIÓ MILITAR CARLISTA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Península, 1 any.	7'50 pessetas.
» 6 mesos.	4 »
Extranger y Ultramar, 1 any.. . . .	12 »

ADMINISTRACIÓ:

Ronda de l' Universitat, núm. 14. — **BARCELONA**